

МЕХАНІЗМИ ВЗАЄМОДІЇ СУСПІЛЬСТВА, БІЗНЕСУ ТА ВЛАДИ В УКРАЇНІ

ДЕНИСЮК Людмила Миколаївна - Голова Христинівської РДА Черкаської області (2016-2019 рр.), депутат Христинівської районної ради, слухачка Національної академії державного управління при Президентіві України

DOI:10.32782/NP.2019.4.5

У статті автор досліджує позитивну динаміку змін, яка відбувається між магічним трикутником – «бізнес-суспільство-влада», відмічає їх конструктивний діалог і порозуміння, партнерські взаємовідносини. Цей трикутник є запорукою узгоджених управлінських рішень щодо розв'язання суспільних проблем та фундаментом для підвищення якості життя та соціальних стандартів.

Отже спільна місія, рівна відповідальність, встановлення комунікативної взаємодії, встановлення взаєморозуміння. Конструктивні міжсекторальні відносини мають бути побудовані на принципах співпраці, найвищим проявом якої є партнерство. Влада вбачається в основі трикутника, як гарант удосконалення механізмів міжсекторальної взаємодії, тобто забезпечення прийняття певних законодавчих актів, правове регулювання між сторонами таких питань, як розподіл відповідальності, фінансове забезпечення, реалізація проектів та угод, визначення сфери компетенції кожної із суб'єктів.

Автор акцентує на основні принципи, на яких повинно базуватися тристороннє партнерство, – дотримання конструктивного діалогу, взаємна довіра, мобілізація ресурсів усіма суб'єктами тристороннього партнерства. Один із механізмів такого діалогу прописаний у нормативно-правових актах та має прояви у вигляді громадських рад.

Досліджуючи наукову літературу щодо механізмів взаємодії суспільства, бізнесу та влади можна зустріти ряд термінів «міжсекторальні відносини», «соціальне партнерство», «тристороннє партнерство» та відслідкувати в працях науковців позитивні зміни в розвитку країн, коли існує механізм взаємодії. Отже «Бізнес – влада – суспільство, це магічний трикутник успішного розвитку держави».

Ключові слова: бізнес, суспільство, влада, динаміка, конструктивний діалог, міжсекторальні відносини, соціальне партнерство, громадські ради.

Розбудова України як демократичної європейської держави висуває на порядок денний питання відкритості та прозорості владних інституцій, рівноправного партнерства та залучення громадян до формування і реалізації державної політики. Питання взаємодії з громадськістю є одним із ключових в Угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, у якій зазначено, що взаємодія держави

з громадянським суспільством на основі партнерства необхідна для розвитку України як правової, демократичної і соціальної держави.

Модель ефективної взаємодії органів державної влади з громадянським суспільством повинна відповідати сучасним демократичним вимогам, забезпечувати зміцнення інституційної та політичної ролі громадянського суспільства, поси-

лювати моніторинг та експертний компонент у діяльності неурядових організацій з тим, аби забезпечити їх активну участь у демократичних перетвореннях.

Головним для державного управління є налагодження механізмів зворотного зв'язку між державним та недержавними секторами, створення можливостей для вільного та об'єктивного висвітлення всіх соціально-політичних процесів засобами масової інформації, підтримання постійного діалогу з усіма соціальними групами громадян, що дасть змогу владі своєчасно реагувати на тенденції розвитку суспільних процесів, а отже, коригувати державну політику з урахуванням суспільних потреб, а населенню – проявляти громадянську ініціативу та розуміти значущість власної участі і спроможності впливати на процеси прийняття управлінських рішень

Україна має потенціал для того, щоб стати успішною демократичною європейською державою, що користується повагою у світі та забезпечує належний рівень життя громадян. Але вона сьогодні потребує позитивних змін, реформ, які сприятимуть соціально-економічному розвитку регіонів та країни в цілому, які мають покращити життя пересічного громадянина, сприяти забезпеченню його потреб. Ряд науковців, практиків та професіоналів розробляють успішні теорії та практично створюють готові алгоритми, як забезпечити ефективну регіональну політику, спрямовану на створення єдиного простору у всіх сферах та сталий економічний розвиток.

Досліджуючи їх, можна відмітити, що позитивна динаміка змін відбувається тоді, коли між магічним трикутником «бізнес-суспільство-влада» є конструктивний діалог і порозуміння, партнерські взаємовідносини. Цей трикутник є запорукою узгоджених управлінських рішень щодо розв'язання суспільних проблем та фундаментом для підвищення якості життя та соціальних стандартів.

Наша держава сьогодні декларує себе як демократична і правова і перед нею постає необхідність розвитку інститутів громадянського суспільства та налагодження

ефективної взаємодії між ними та владою. У налагодженні такої взаємодії зацікавлене не лише саме суспільство, але й держава, і органи місцевого самоврядування, і бізнес-структури, і навіть іноземні країни. Зацікавленість вказаних суб'єктів зумовлена результатами суспільної участі, зокрема зниженням корупції, підвищенням довіри громадян до органів влади, підвищенням їх відкритості та підзвітності, спільним вирішенням соціально-економічних проблем владними та громадськими інститутами.

Сучасні тенденції та інтенсивність розвитку суспільства створюють нові передумови для налагодження комунікації між різними групами, у яких на зміну конкуренції (а то й протистояння) має прийти конструктивний діалог і порозуміння. Налагодження партнерських відносин стає одним із найважливіших підходів у діяльності інституцій на шляху досягнення спільних цілей, запорукою важливих змін у громадах і суспільстві загалом.

Співпраця і партнерство, координація зусиль та ресурсів влади, бізнесу і суспільства дасть змогу досягнути певної мети, яка сприятиме розвитку суспільства. На сьогодні не існує чіткого механізму чи формули, проте існує ряд позитивних прикладів, це і можливість залучити якомога більше необхідних ресурсів, а отже, охопити широкий спектр соціальних, економічних, природоохоронних, інформаційно-комунікаційних та інших завдань, подолати умовні та реальні бар'єри й ефективно вирішувати важливі суспільні завдання.

Загальнометодологічні аспекти співпраці держави і приватного сектора та механізми державноприватного партнерства для вирішення інфраструктурних проєктів висвітлюються у працях багатьох відомих українських та зарубіжних учених, таких як: В. Варнавський, В. Вакулєнко, М. Василенко, О. Вінник, М. Джеррард, А. Заскалкін, К. Павлюк, С. Павлюк, А. Клименко, В. Королев та інші.

Дослідженню партнерської взаємодії присвячені роботи В. Біблера, Ю. Габер-

маса, В. Давиденко, Н. Діденко, О. Крутий, О. Радченка та інших. У соціально-психологічній науці досліджено стратегії партнерської взаємодії у роботах таких авторів, як А. Адлер, Н. Гришина, К. Томас та інші, де визначається комунікативна парадигма, що заснована на біполяризації ціннісного відношення до партнера.

На актуальність проблеми взаємодії органів державної влади з бізнесом вказують численні теоретичні дослідження та узагальнення як зарубіжних, так і вітчизняних учених. Серед зарубіжних науковців слід відмітити праці І. Жданової, М. Копчинської, Г. Сілласте, А. Скоча, Е. Лес; вітчизняних – Ю. Гузенка, О. Доніка, Т. Курінної, Т. Николаєвої, Ф. Ступака, І. Суровцевої, Л. Хобти. На особливу увагу заслуговує робота українських дослідників В. Халецького, О. Семашко, Л. Думи. Стан і перспективи розвитку меценатства в Україні у контексті світового досвіду простежено у праці «Доброчинність в Україні: минуле, сучасне, майбутнє». Польська дослідниця Е. Лес у своїх працях аналізує історичні аспекти доброчинності в Польщі та сприяння її розвитку з боку держави. С. Кепські розкриває причини виникнення необхідності залучення коштів бізнесових структур для підтримки соціально-економічної сфери. П. Бартош досліджує співпрацю державної влади з недержавними організаціями та приватними особами.

На сучасному етапі досліджують специфіку використання інноваційних стратегій у сфері міжсекторальної взаємодії відносин у системі публічного управління: С.О. Телешун, С.В. Ситник, І.В. Рейтерович, О.Г. Пухкал, В.В. Карлова, Е.А. Афонін, Т.В. Новаченко, М.М. Стадник, Н.М. Дармограй, С.І. Вировий, І.М. Клименко та інші

Для повного розкриття теми заглиблюємось у суть понять : «механізм», «взаємодія», «влада», «суспільство», «бізнес», а саме розглянемо, як трактуються вони у «Вікіпедії».

Механі́зм (грец. μηχανή *mechané* – *машина*) – система тіл (механічна система), що призначена для перетворення руху одного або декількох тіл у потрібний рух інших тіл. Механізм складає основу більшості машин, застосовується в різноманітних технічних об'єктах.

Взаємодія – широкий загальний термін, що позначає таку сумісну дію кількох об'єктів або суб'єктів (тіла, елементарної частинки, біологічної істоти, людини, співтовариства), при якій результат дії одного з них впливає на інші, що змінює їхню динамічну поведінку.

У філософії - одна з загальних форм взаємозв'язку між явищами, суть якої полягає у зворотному діянні одного предмета чи явища на інше. Взаємодія відбувається в просторі й часі і є специфічною для кожної з форм руху матерії. Світ являє собою універсальну взаємодію всіх явищ і процесів.

У фізиці термін «взаємодія» має конкретніше значення. Зокрема, виділяються чотири відомі фундаментальні взаємодії. За принципом близькодії взаємодія між фізичними тілами здійснюється через посередництво полів. Взаємний вплив тіл чи частинок, який зумовлює зміну стану їх руху. У механіці кількісно характеризується силою. Більш загальною її характеристикою є потенціальна енергія. Розрізняють чотири основні типи взаємодій, які за їх інтенсивністю можна розташувати так: гравітаційна, слабка, електромагнітна та сильна взаємодія.

Суспільство – названа організована сукупність істот на певному етапі історичного розвитку, об'єднаних характерними для них відносинами. Суспільство – самодостатня соціальна система, основою якої є взаємні стосунки людей, що складаються в процесі реалізації особистих потреб кожного. Взаємини людей у межах суспільства називають соціальними. Крім окремих людей, членами суспільства є їхні об'єднання: спільноти, громади, товариства та співтовариства, асоціації, союзи тощо. Окремим видом суспільства є людство – спільнота всіх людей.

Влада – здатність і можливість того, хто нею володіє, за допомогою авторитету, і (або) заохочення, і (або) примусу впливати на дії інших.

Влада – слово, що використовується в українській мові для назви кількох різних, але взаємопов'язаних понять:

1. Право та можливість керувати, розпоряджатися чимось.
2. Політичне панування, політичний устрій.
3. Державна влада (судова, законодавча, виконавча)
4. Військова міць (військова влада)
5. Інша назва можновладців заради введення в оману. Насправді ж можновладці не є владою, а лише наділені владними повноваженнями на час виконання службових обов'язків.

Бізнес (також відомий як підприємство або фірма) є організацією, що бере участь у торгівлі товарами чи послугами споживачам. Компанії є переважаючими в капіталістичній економіці, де більшість з них приватні і започатковані з метою одержання прибутку для збільшення багатства їх власникам. Компанії також можуть бути не-для-прибутку або державними корпораціями.

Бізнес (англ. *business* – справа, діло) – підприємницька, комерційна чи будь-яка інша діяльність, що не може суперечити закону і спрямована на отримання прибутку.

Досліджуючи для повного розкриття теми суть понять : «механізм», «взаємодія», «влада», «суспільство», «бізнес», а саме розглянувши, як трактуються вони у «Вікіпедії», можна припустити, що механізм із системою тіл: «влада», «суспільство», «бізнес», взаємодіючи між собою можуть стати ключовим чинником запровадження реформ, їх реалізації та соціально-економічного зростання в Україні. **Що ж потрібно для того, щоб механізм запрацював? Спробуємо розв'язати дану задачу.** Система тіл «влада», «суспільство», «бізнес» існує. Отже, потрібно, щоб виникла взаємодія. А виникне вона тільки тоді, коли буде спільна мета, конструктивний

діалог для її реалізації та правове підґрунтя.

Продовжимо наші міркування, оглядаючи основні сфери громадського життя в Україні . Незважаючи на те, що Україна здійснила серйозні кроки на шляху налагодження партнерських відносин між суспільством, бізнесом та владою, а саме: суттєво збільшилась кількість некомерційних організацій і громадських об'єднань; склалася різноманітна практика взаємодії державних структур, комерційних і некомерційних організацій; іде процес розвитку законодавчої бази, залишається багато перешкод у формуванні системи конструктивної співпраці суб'єктів взаємодії.

1.Соціальні проблеми – висока частка вирішення державою . Відсутність комунікацій трикутника «Бізнес – влада – суспільство» в створенні Програм соціально-економічного розвитку. Переважно на себе бере цю функцію влада, в особі адміністрацій, рад та депутатів різних рівнів. Наслідок: нераціональне використання коштів. Наприклад: поряд із парками, на які затрачено мільйони, спостерігаємо бездоріжжя...

За кордоном при плануванні програм соціально-економічного розвитку країни та регіонів велика увага приділяється ролі громадян у цьому процесі.

2.Бізнес-структури мають перешкоди у здійсненні програм із соціальної відповідальності (податковий тиск та недосконалість нормативно-правової бази). Розглянемо досить поширене явище : оренду земельних паїв, податок на землю і бізнес. Нікому не секрет, що за теперішніх нерівних умов оподаткування в майбутньому можливе подрібнення сільгосп-підприємств – трансформація юридичних осіб в «одноосібників», що приведе до повного краху місцевих бюджетів. Значна частина так званих «одноосібників» обробляє земельні паї без договорів оренди.... Тіньовий ринок зерна, розрахунки за готівку, уникання сплати податків, і, як наслідок, недоотримання державним бюджетом величезних коштів у вигляді податків та відсутність коштів на утримання і розвиток інфраструктури та соціальної

сфери населених пунктів, з одного боку, та незаконне збагачення окремих ділків-перекупщиків збіжжя тіньового ринку – з іншого.

А тепер підрахуємо: уявімо, що в районі обробляється 2 тис. га землі одноосібниками. Для спрощення розрахунків вкажемо, що вони навіть за песимістичною врожайністю вирощують з 1 га 2 тонни того ж самого ячменю. То виходить, що в цілому сумарно одноосібники зберуть урожай 4 тис. тонн ячменю. Згідно з розрахунком, з кожної тонни до районного та державного бюджетів повинно бути сплачено 610,43 грн податку (ПДФО), а в цілому за одноосібників покупцем зерна буде сплачено 2 441 736 грн. Якщо відповідно до Бюджетного кодексу 60 % податку залишається у місцевому бюджеті, то місцевий бюджет отримає – 1 465 041,6 грн..

Оснащення одного комп'ютерного класу необхідно 100 тис. грн. Тобто за ці кошти можна було б самостійно оснастити 14 комп'ютерних класів за рік. Або ж провести термомодернізацію шкіл, лікарень. За 3-4 роки реально в населених пунктах – і вуличне освітлення, і асфальтове покриття, і відремонтовані дитячі садки, і ФАПи. Але ми чомусь продовжуємо говорити, що ми бідні, за нас має думати держава, і хтось інший повинен прийти і дати нам кошти. Задумайтеся! У першу чергу, ми самі маємо подумати і подбати про себе. Простий розрахунок, потрібно тільки налагодити взаємодію бізнесу-супільства-влади, щоб запрацював механізм, і ми самі здатні покращити життя свого села.

Бізнес ділки – суспільство, хоча насправді останні не лише стають співучасниками нелегального тіньового бізнесу, але й втрачають можливість отримувати з державного бюджету кошти на розвиток населених пунктів, де мешкають вони самі та їхні родини. виправити питання потрібно на законодавчому рівні.

3. Низька громадянська активність, певна зневіра громадян щодо можливості змінити чи вплинути на ситуацію. Першим прикладом постійне зниження явки на вибори.

4. У країні надзвичайно велика кількість політичних партій (понад 100), багато з яких не мають чітко вираженої політичної платформи й свого електорату, часто переслідують економічні інтереси засновників. Переважно влада захищає інтереси бізнесу, але не малого і середнього, який завжди є основою економічного розвитку держави.

5. З лиття бізнесу із владою

Це лише фрагментальні приклади.

Маємо потужні ресурси держави: трудові та природні, основні виробничі фонди, комунікації тощо.

Україна здатна сьогодні мати свою історію успіху! Одним із механізмів, які сприятимуть цьому і є взаємодія бізнесу-супільства-влади, як вид соціального партнерства.

Вищим проявом національної єдності стануть схеми СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА, що патріотична влада і різні прошарки населення зможуть установити у всіх сферах життя.

«Механізмами», що забезпечують реалізацію такого соціального партнерства, можуть стати:

1) патріотизм – бажання жити в країні, конкурентноздатний на світовій арені, і мати бізнес, конкурентноздатний на світовій арені (без використання підкупу чиновників, демпінгу і т.п.);

2) демократичний порядок (влада закону);

3) конструктивний діалог;

4) врегулювання взаємовідносин у правовому полі та інше.

Якщо за основу моделі механізму взаємодії суспільства, бізнесу та влади в Україні все ж таки взяти трикутник, то це має бути : рівносторонній трикутник – трикутник, усі сторони та кути якого рівні. Отже, спільна місія, рівна відповідальність, встановлення комунікативної взаємодії, встановлення взаєморозуміння. Конструктивні міжсекторальні відносини мають бути побудовані на принципах співпраці, найвищим проявом якої є партнерство. Влада вбачається в основі трикутника, як гарант удосконалення механізмів міжсекторальної взаємодії, тобто забезпечення при-

йняття певних законодавчих актів, правове регулювання між сторонами таких питань, як розподіл відповідальності, фінансове забезпечення, реалізація проєктів та угод, визначення сфери компетенції кожної із суб'єктів.

Проаналізувати теоретичні положення механізмів взаємодії суспільства, бізнесу та влади в Україні, охарактеризувавши зміст і форми взаємодії, між секторальних відносин як основи публічного управління, розглянувши стан соціального партнерства в Україні та основні напрями його розвитку можна зробити висновки, що «Влада-бізнес-суспільство» – магічний трикутник успішного розвитку. На великий жаль, на сьогодні є лише пошук механізмів взаємодії ефективних форматів взаємодії між владою, бізнесом і громадянами, проте «трикутник» не обділений увагою науковців.

Цей трикутник має стати основою економічної та соціальної стабільності в Україні, де існуватимуть чіткі правила взаємостосунків між його «кутами». В Україні сформувалася політико-олігархічна система управління, яка передбачає поглинання великим бізнесом владних повноважень, а довіра неолігархічного бізнесу та громадян до влади знаходиться на дуже низькому рівні, тому «трикутника» досить хибкий та не зберігає свої властивості.

Основні принципи, на яких повинно базуватися тристороннє партнерство, – дотримання конструктивного діалогу, взаємна довіра, мобілізація ресурсів усіма суб'єктами тристороннього партнерства. Один із механізмів такого діалогу прописаний у нормативно-правових актах та має прояви у вигляді громадських рад.

Досліджуючи наукову літературу щодо механізмів взаємодії суспільства, бізнесу та влади можна зустріти ряд термінів «міжсекторальні відносини», «соціальне партнерство», «тристороннє партнерство» та відслідкувати в працях науковців позитивні зміни в розвитку країн, коли існує механізм взаємодії. Отже, «Бізнес – вла-

да – суспільство – це магічний трикутник успішного розвитку держави».

Тобто сьогодні варто працювати над пошуком ефективних форматів взаємодії між владою, бізнесом і громадянами. І за для успішного формату співпраці варто вврегулювати законодавчу базу та правові взаємовідносини трикутника «Влада-бізнес-суспільство».

Література

1. Алексєєв В. М. Взаємовідносини держави та суспільства в Україні : монографія / В. М. Алексєєв. – Чернівці : Технодрук, 2010. – 524 с.
2. Антонова О. В. Інформаційно-аналітична сфера державно-управлінської діяльності на місцевому рівні: структура та функції / О. В. Антонова, В. М. Дрешпак. // Державне управління : теорія та практика. – 2007. – №1(5). – Режим доступу: <http://academy.gov.ua/ej/ej5/txts/07aovrsf..htm>
3. Афонін Е. А. Попереднє слово /-- Е. А. Афонін // Політичні партії як суб'єкт формування політико-управлінської еліти в умовах політичної модернізації : навч. посіб. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; Укр. т-во сприяння соц. інноваціям ; редкол. : Е. А. Афонін (голова), Ю. С. Ганжуров, В. В. Лісничий, О. В. Радченко. – Київ : Парламентське вид-во, 2008. – С. 3-6.
4. Бельська Т. В. Моделі взаємовідносин органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства / Т. В. Бельська. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ardu/2010_1/doc/1/18.pdf.
5. Навчальний посібник «Міжсекторальна взаємодія як основа публічного управління» . Національна академія державного управління при Президентові України
6. <http://www.nibulon.com/news/novini-kompanii/bazhaete-pracyuvati-nazbagachennya-shaxraiv-todi-prodovzhuite-prodavati-zbizhzhya-za-gotivku-vtim-nibulon-proponue-vam-vixid-iz-ciei-situacii.html>

SUMMARY

Ukraine has the potential to become a successful, democratic European country that respects the world and ensures a good standard of living for its citizens. But today it needs positive changes, reforms that will contribute to the socio-economic development of the regions and the country as a whole, which should improve the life of the average citizen, contribute to meeting his needs. A number of scholars, practitioners and professionals are developing successful theories and practically creating ready-made algorithms for how to ensure effective regional policies aimed at creating a unified space in all areas and sustainable economic development.

Exploring them, it can be noted that the positive dynamics of change occur when there is constructive dialogue and mutual understanding, partnerships between the magic triangle «business-society-power». This triangle is the basis for concerted management decisions to address societal issues and the foundation for improving quality of life and social standards.

It should be: an equilateral triangle – a triangle whose sides and angles are equal. Therefore, a common mission, equal responsibility, establishing communicative interaction, establishing mutual understanding. Structural intersectoral relations should be built on the principles of cooperation, the highest manifestation of which is partnership. The government sees the triangle as the guarantor of improving the mechanisms of intersectoral interaction, that is, ensuring the adoption of certain legislative acts, legal regulation between the parties

of issues such as the division of responsibilities, financial security, implementation of projects and agreements, and determining the sphere of competence of each subject.

This triangle should be the basis of economic and social stability in Ukraine, where there will be clear rules for the relationship between its «corners». In Ukraine, a political-oligarchic system of governance has been formed, which envisages the absorption of big powers by big business, and the trust of neo-oligarchic businesses and citizens in power is at a very low level, so the «triangle» is rather fragile and does not retain its properties.

The basic principles on which the tripartite partnership should be based are the observance of constructive dialogue, mutual trust, mobilization of resources by all subjects of the tripartite partnership. One of the mechanisms of such dialogue is enshrined in legal acts and has manifestations in the form of public councils.

Exploring the scientific literature on the mechanisms of interaction between society, business and government, one can come across a number of terms «intersectoral relations», «social partnership», «tripartite partnership» and trace in the works of scientists the positive changes in the development of countries when there is a mechanism of interaction. So «Business power is a society, it is a magic triangle of successful development of the state.»

That is, today it is worthwhile to work on finding effective formats of interaction between the authorities, business and citizens.